

РОЗДІЛ V

Гроші, фінанси та кредит

УДК 336:331.1.

Возняк Галина,
доктор економічних наук, старший науковий співробітник,
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»,
провідний науковий співробітник відділу регіональної фінансової політики,
м. Львів; ORCID ID: 0000-0003-2001-0516
[e-mail: gvoznvak@gmail.com](mailto:gvoznvak@gmail.com)

<https://doi.org/10.29038/2411-4014-2020-01-173-181>

ПОРУШЕННЯ ТА ЗЛОВЖИВАННЯ В УПРАВЛІННІ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

В статті розглянуто основні форми порушень та зловживань, що виникають на різних рівнях управління місцевими фінансами (область, міста, райони, села, ОТГ) в процесі реалізації реформи децентралізації. Подано їх характеристику. Виявлено проблемні аспекти ефективного використання коштів місцевих бюджетів ОТГ окремих областей Центральної України. З метою мінімізації фінансових зловживань та порушень на місцевому рівні, запропоновано низку практичних рекомендацій в частині: удосконалення системи внутрішнього контролю; нормативно-правового забезпечення; запровадження наскрізного моніторингу рішень ОТГ; належного планування потреби бюджетних коштів та формування єдиної інформаційної бази, що фіксує виявлені правопорушення, пов'язані із управлінням коштами місцевих бюджетів.

Ключові слова: порушення, зловживання, фінансові ресурси, місцеві бюджети, децентралізація.

Возняк Галина,
доктор экономических наук, старший научный сотрудник,
ДУ «Институт региональных исследований им. М. И. Долишнего НАН Украины»,
ведущий научный сотрудник отдела региональной финансовой политики,
г. Львов

НАРУШЕНИЯ И ЗЛОУПОТРЕБЛЕНИЯ В УПРАВЛЕНИИ ФИНАНСОВЫМИ РЕСУРСАМИ НА МЕСТНОМ УРОВНЕ В УСЛОВИЯХ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ

В статье рассмотрены основные формы нарушений и злоупотреблений, возникающие на различных уровнях управления местными финансами (область, города, районы, села, ОТГ) в процессе реализации реформы децентрализации. Подано их характеристику. Виявлені проблемні аспекти ефективного використання коштів місцевих бюджетів ОТГ окремих областей Центральної України. С целью минимизации финансовых злоупотреблений и нарушений на местном уровне, предложен ряд практических рекомендаций в части: совершенствование системы внутреннего контроля; нормативно-правового обеспечения; введение сквозного мониторинга решений ОТГ; надлежащего планирования потребности бюджетных средств и формирования единой информационной базы, фиксирует выявленные правонарушения, связанные с управлением средствами местных бюджетов.

Ключевые слова: нарушения, злоупотребления, финансовые ресурсы, местные бюджеты, децентрализация.

Halyna Voznyak
Dr. Sc. (Economics), Senior Research Fellow, Leading Researcher of
Department of Regional Financial Policy
SI "Institute of Regional Research
named after M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine",
Lviv

VIOLATIONS AND ABUSES IN THE MANAGEMENT OF FINANCIAL RESOURCES AT THE LOCAL LEVEL IN CONDITIONS OF DECENTRALIZATION

The initiated processes of reforming the government and public finances in Ukraine have provided real opportunities for increasing the resources of sustainable development of economic systems at different levels, especially the basic ones. At the same time, as practice shows, the deepening of the processes of financial decentralization causes the emergence of financial irregularities and abuses at different levels of local financial management, which ultimately does not allow to achieve the set goals. These aspects actualize the increased interest in the scientific and practical problem of detecting financial irregularities and abuse in managing local finances.

The purpose of the article is to identify the main forms of abuse and irregularities that arise at different levels of local financial management in the process of implementing decentralization reform and outlining the directions for their elimination.

Methods of system-structural and functional analysis were used in the study of local financial management processes.

The peculiarities of financial resources management in the context of administrative-territorial units in the process of implementation of the decentralization reform on the example of Cherkasy, Poltava, Vinnytsia, and Kirovograd regions are revealed. The main forms of violations were identified, namely: misuse of budget funds; borrowing by budgetary institutions contrary to the BCU (oblast); lack of a systematic approach to planning the need for budgetary funds (including education, health, and social protection); dispersion of funds between different programs; decision making not supported by financial resources (cities); ineffective decisions regarding the allocation of intergovernmental transfers (in the field of OZ) low level of control over the use of land resources by local authorities; loss of opportunities to mobilize financial resources (districts); low budget planning and administration of local taxes and fees; formal planning of the socio-economic development of the UGT and financing of measures for its implementation (villages, UGT). Based on the results of the research, recommendations were made to reduce financial abuse and abuse by local governments.

Keywords: abuse, abuse, financial resources, local budgets, decentralization.

Постановка проблеми. Підсумки реалізації першого етапу реформи адміністративно-фінансової децентралізації в Україні дають підстави стверджувати, що попри чималі здобутки та можливості (збільшення кількості укрупнених територіальних громад; зростання дохідної бази місцевих бюджетів; отримання нових повноважень ОМС за принципом субсидіарності – надання соціальних та адміністративних послуг; планування розвитку громад тощо) викристалізувалася низка недоліків та проблемних питань, які перешкоджають успішному її завершенню та досягненню ключових цілей: підвищення спроможності місцевих громад і надання їм нових повноважень в частині формування доходів та фінансування видатків. Ключовими серед таких, на наше переконання, є політизація процесу об'єднання громад обласними радами та ігнорування критеріями формування спроможних громад. В підсумку, зазначене призвело до того, що за останні п'ять років лише 87,6% території України покрито перспективними планами формування громад областей (наприклад, у Вінницькій і Черкаських областях перспективний план охоплює 75% території, в Одеській - 40%, в Закарпатській він взагалі був схвалений обласною радою 26.09.2019р.)[1], а неврахування положень формування спроможних громад відобразилось в нездатності та неспроможності таких ОТГ надавати якісні і доступні суспільні послуги (здебільшого в силу дефіциту фінансових ресурсів). Окрім того, в рамках формування нової територіальної основи України до кінця 2020 року новим Урядом одним із завдань визначено необхідність посилення контролю за формуванням та ефективним використанням коштів місцевих бюджетів, і що не менш важливо – виявлення додаткових резервів наповнення місцевих бюджетів для подальшого стимулювання розвитку ОТГ та задоволення потреб населення.

В цьому контексті питання підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів, мінімізація фінансових порушень та зловживань є ключовим елементом управління місцевими фінансами, на основі якого можна судити про роботу органів місцевого самоврядування та їх спроможність забезпечити громаду фінансовими ресурсами, а відтак і гарантувати якісні суспільні послуги в повному обсязі.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Окреслена проблематика в силу своєї значимості перебуває у фокусі наукових досліджень вітчизняних вчених [2-6]. Так, вагомий внесок у дослідження проблем державного фінансового контролю зробив О. А. Шевчук [2]. Потреба у посиленні контролю за використанням фінансових ресурсів територіальних громад обґрунтовується в працях [3-5]. Фінансові шахрайства та зловживання у сфері публічних закупівель, а також обґрунтування напрямів удосконалення системи протидії їм знайшли відображення в роботі С. В. Юшко [6] і ін. Водночас, перші підсумки впровадження реформи фінансової децентралізації в Україні свідчать про появу низки ризиків послаблення бюджетного контролю та збільшенні порушень і зловживань при управлінні коштами на місцевому рівні.

Метою даного дослідження є визначення основних форм зловживань та порушень, що виникають на різних рівнях управління місцевими фінансами в процесі реалізації реформи децентралізації та окреслення напрямів їх усунення. Дослідження проведено на прикладі новостворених громад Черкаської, Полтавської, Вінницької та Кіровоградської областей в період з 2015 по 2019 рр.*

Виклад основного матеріалу. Аналіз результатів рейтингового оцінювання розвитку регіонів у 2015-2018 рр. за методикою КМУ (№ 856 від 21.10.2015 р.) свідчить, що всі без винятку аналізовані регіони за період впровадження реформи адміністративно-фінансової децентралізації зуміли покращити своє соціально-економічне становище, а Вінницька область у 2018 році ввійшла в п'ятірку лідерів, що безумовно, розцінюється позитивно (табл.1).

Таблиця 1

Рейтинг областей Центральної України за окремими показниками соціально-економічного розвитку, 2015-2018 рр.

Регіони	Загальний рейтинг		МІСЦЕ РЕГІОНУ ЗА НАПРЯМОМ																	
	2015	2018	Соціально-економічна згуртованість			Інвестиційно-інноваційний розвиток та зов.економ співпраця			Фінансова самодостатність			Розвиток інфраструктури			Доступність та якість послуг в освіті			Доступність та якість послуг в ОЗ		
			2015	2017	2018	2015	2017	2018	2015	2017	2018	2015	2017	2018	2015	2017	2018	2015	2017	2018
Полтавська	14	10	11	17	14	3	7	15	20	6	2	11	9	24	12	13	12	12	15	11
Вінницька	7	4	16	4	9	19	10	3	7	17	6	5	7	20	9	16	21	10	9	10
Черкаська	10	9	15	16	16	23	22	12	13	12	8	16	11	14	3	2	3	13	11	13
Кіровоградська	21	15	22	21	20	22	17	14	19	13	24	18	10	7	7	5	4	19	14	16

Джерело: Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів за вказані роки. URL: http://www.minregion.gov.ua/press/prezentatsiyni-materiali/page/3/?fbclid=IwAR2WA3ZyGofdZ_qTcnj4wVQNEZ7nhRf9JnWrFL2K4YE1LnQmc7h9-Ja4rjQ.

* У статті представлено результати дослідження, проведеного в 2019 році в ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» в рамках виконання проекту «Механізми адміністративно-фінансової децентралізації: оцінка ефективності, напрями удосконалення» за бюджетною програмою «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень» (КПКВК 6541230).

Водночас, якщо судити в розрізі напрямів оцінювання, які викликають жвавий інтерес з позиції впровадження реформи децентралізації, то картина виглядає не настільки привабливою, особливо якщо вести мову в частині покращення якості послуг в освіті (наприклад, Вінницька область опустилась в рейтингу з 9 в 2015 р. на 21 в 2018 р. позицію) та охороні здоров'я (взагалі відсутні позитивні зрушення у всіх, окрім Кіровоградської області).

Рис.1 Типові фінансові порушення при управлінні бюджетними коштами в окремих областях Центральної України за 2015-2019 рр.

Джерело: Складено із використанням даних контролюючих органів: Державної аудиторської служби України. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/index>; Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>; Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua>.

Інший аспект, на кому слід наголосити – це зростання ролі фінансів місцевого самоврядування. Логічно, що результатом вдало проведеної адміністративно-фінансової децентралізації повинні бути фінансово самодостатні громади, а це значить, що їх представницькі органи мають бути спроможними в повному обсязі здійснювати фінансування власних та делегованих повноважень за рахунок ефективного використання наявних та потенційних фінансових ресурсів. В цьому плані всі області за аналізований період зуміли суттєво покращити фінансові показники, окрім Кіровоградської (табл.1).

Чи є аналогічною ситуація по новоутворених громадах в обраних регіонах? Які ресурси доступні громадам і на які цілі вони витрачаються? Чи всі громади спроможні ефективно розпорядитися фінансовим ресурсом? Інакше кажучи, реформа адміністративно-фінансової децентралізації дала змогу суттєво наростити фінансовий потенціал територій, але чи всі громади спроможні належним чином в законний спосіб розпорядитися ним – це питання на порядку денному. Для відшукування відповідей на ці питання в нагоді стає бюджетний контроль як діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що спрямована на забезпечення законності дій учасників бюджетного процесу під час складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджетів і звітування про їх виконання.

Станом на вересень 2019 року в Україні створено 848 ОТГ (в яких відбулися перші вибори), з яких 162 складають громади: Черкаської (56), Полтавської (45), Вінницької (40) та Кіровоградської (21) областей [1]. Надалі, проаналізуємо особливості ефективного і результативного управління бюджетними коштами окремих областей центральної України в розрізі АТО (рис.1).

Спираючись на дані служб, наділених контрольними повноваженнями слід зазначити, що найбільш масштабними та такими, що мають місце, практично на всіх рівнях бюджетної системи є фінансові порушення, які призводять до втрат ресурсів, а саме: незаконні витрати, витрати, проведені не за цільовим призначенням, недоотримані вигоди та недостачі коштів і матеріальних цінностей (табл.2).

Таблиця 2

Фінансові порушення, що призвели до втрат ресурсів, тис грн

Найменування області	незаконні витрати, виявлено		нецільові витрати, виявлено		Недостачі, виявлено	
	Січень-серпень, 2018	Січень-серпень, 2019	Січень-серпень, 2018	Січень-серпень, 2019	Січень-серпень, 2018	Січень-серпень, 2019
Вінницька	11613,63	12092,26	1075,05	5794,58	2167,28	1001,16
Кіровоградська	19709,81	7143,87	0,0	9,19	212,21	218,76
Полтавська	20991,35	14121,31	912,29	0,0	28586,56	83018,12
Черкаська	44301,73	45879,13	646,26	1365,13	24877,72	39,51
Разом	96616,52	79236,57	2633,60	7168,90	55843,77	84277,55
Всього по Україні	9975 31,58	84392 6,64	46900, 00	64341,5 3	70426, 06	17573 7,45

Джерело: Державна аудиторська служба України. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/index>

На рівні аналізованих областей поширеними порушеннями бюджетної дисципліни були: недотримання вимог оплати праці (Вінницька, Черкаська); понаднормове списання коштів та матеріальних цінностей (Кіровоградська); недостача матеріальних ресурсів (Полтавська – великі обсяги нестачі зерна кукурудзи на ДП «Полтавський комбінат хлібопродуктів»); зайва оплата за виконані роботи внаслідок завищення їх вартості/обсягів (Кіровоградська, Черкаська, Вінницька).

Серед вагомих чинників, які обумовлюють виникнення наведених вище порушень, а відтак і нерациональне управління бюджетними коштами місцевих бюджетів усіх рівнів є: низький

внутрішній контроль та рівень бюджетної дисципліни розпорядників і одержувачів бюджетних коштів; незаконна передача майна суб'єктам недержавної форми власності тощо.

Виявлені характерні порушення, притаманні містам, пов'язані із відсутністю системного підходу до планування потреби в бюджетних коштах; прийняттям рішень не підкріплених фінансовими ресурсами (особливо при затвердженні різних цільових програм); неефективним управлінням комунальним майном та низьким рівнем планування місцевих податків.

Окремо варто наголосити на такій вагомій складовій порушень як недоотримані вигоди міських бюджетів від контролю за сплатою пайової участі для інвесторів, позаяк ці кошти є джерелом надходжень до бюджетів розвитку міст та можуть використовуватись на створення і розвиток інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури населеного пункту. Відсутність договорів та застосування заниженої бази обрахунку величини пайової участі – найбільш поширені форми цього типу порушень. (Укладання договору між виконавчим комітетом Канівської міської ради та КП «Міський ринок Канівської міської ради» дозволило б міському бюджету Канева в 2018 році отримати додатковий дохід в сумі 20,0 тис грн; занижена база обрахунку пайової участі не дала змоги Долинську отримати додаткові надходження до міського бюджету в 2016-2018 рр. в сумі 630,89 тис грн) [7].

Деяко несподіваною виявилась ситуація із утворенням вільних залишків на рахунках бюджету міста Долинська Кіровоградської області (станом на 01.01.2019 4960,55 тис грн) [7]. Зрозуміло, що така ситуація призводить до втрати можливості отримати додаткові доходи до місцевого бюджету, розміщуючи їх, наприклад, на депозиті.

Особливістю формування доходів районних бюджетів областей центральної України (і не тільки) є домінування в них міжбюджетних трансфертів (близько 70%). Поряд з цим, фінансовий аудит таких бюджетів засвідчив, наявність невикористаних залишків. Серед найпоширеніших – освітня та субвенція на соціально-економічний розвиток. Наприклад, на кінець 2017 року, Чечельницький район (351,2 тис грн та 670,5 тис грн відповідно), при тому, що район є ще і постійним отримувачем базової дотації [7]. Якщо причину невикористання розвиткової субвенції, а саме: надходження в кінці бюджетного року, ще можна виправдати, то зовсім незрозумілими є залишки по освітній субвенції. Ситуація є типовою і для Барського району Вінницької області і ін.

Низький рівень контролю з боку районних рад за використанням земель комунальної власності та неефективне використання власних повноважень в частині регулювання орендних відносин (надання майна в оренду за заниженими ставками, не перегляд діючих договорів оренди тощо) - чергові порушення, які призводять до недоотримання значних обсягів фінансових ресурсів районних бюджетів.

Типовим порушенням, притаманним всім без винятку рівням бюджетів, є розпорошення коштів між затвердженими програмами соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць. Яскравий приклад: впродовж 2016-2019 рр. Чечельницьким районом було затверджено 192 програми, кошти за якими передбачені для 167, з яких профінансовано 101 програму (причому, рівень фінансування за роками на перевищував 50% в жодному році!). Природньо постає питання: навіщо затверджувати програму і не передбачати на неї фінансування?

Одним із ключових завдань органів місцевого самоврядування ОТГ є формування дієвого механізму результативного і раціонального використання бюджетних коштів задля вирішення соціально-економічних проблем територій та надання якісних суспільних послуг.

Аналіз аудиторських звітів за результатами аудитів, проведених в ОТГ Черкаської, Полтавської та Вінницької областей в період з 2015 по 2019 рр. свідчить, що органам місцевого самоврядування притаманні типові недоліки та порушення бюджетної дисципліни, які завадили використанню в повному обсязі наявних ресурсів, не сприяли максимальному залученню додаткових джерел доходів та ефективному управлінню комунальним майном.

Так, низький рівень планування місцевих бюджетів ОТГ не забезпечив фактичного їх виконання. Наприклад, аудит доходної частини загального фонду бюджету Рокитнянської сільської ради ОТГ Полтавської області за 2018 рік встановив виконання річного плану запланованих доходів з орендної плати з фізичних осіб 225,6% (при плануванні 60,0 тис грн надійшло 135,4 тис грн), при цьому тільки за діючими договорами сума надходжень повинна була становити 94,8 тис грн на рік)

[7]. Заниження планових показників спостерігається і по земельному податку, єдиному, адміністративних зборах. Були виявлені випадки коли до спеціального фонду не були передбачені надходження від екологічного податку. Інакше кажучи неякісне планування показників бюджету, з одного боку, дозволяє звітувати про перевиконання плану, з іншого - не дає змоги якісно прогнозувати видаткову складову і все, що з нею пов'язано.

Некомпетентність виконавчих комітетів сільських рад в ОТГ вряди-годи призводила до того, що бюджети громад втратили можливість отримати додаткові надходження від операцій з майном та земельними ресурсами, а це призвело до недоотримання доходів, які можна було б спрямувати в соціальну сферу, розвиток інфраструктури. Говорячи про цю проблему маємо на увазі важливу складову фінансової основи місцевого самоврядування – комунальну власність. Справа в тому, що зі всіх джерел формування фінансового потенціалу територіальної громади саме їй (комунальній власності) належить домінуюча роль. Так, згідно з Конституцією України (ст.143) територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування управляють майном, що є в комунальній власності [8]. Це означає, що до об'єднаної територіальної громади повинно бути передано майно із комунальної власності тих сільських рад, які об'єдналися. Зволікання із затвердженням рішень сільською радою ОТГ про передачу комунального майна, їх перелік, класифікацію, а також належна оцінка вартості орендованого майна унеможливають якісне планування доходів, а отже і наповнення бюджету. Сюди ж можна віднести і низький рівень контролю за використанням земельних ресурсів з боку виконавчого комітету селищних рад ОТГ.

До слова, неврахування органом місцевого самоврядування норм чинного законодавства при передачі комунального майна в оренду та недостатній рівень контролю з боку територіальної громади в частині виконання умов договорів оренди землі для Набутівської ОТГ (Черкаська область) за 2018 р., 5 міс.2019 року результувалось в недоотримання надходжень до місцевого бюджету в обсязі 1082,68 тис грн, для Рокитнянської ОТГ за 2018 рік було втрачено таких можливих доходів на 13,9 тис грн [7].

Надмірна кількість місцевих програм, не підкріплена фінансовими ресурсами, негативно позначилась на їх якості, а отже не сприяла досягненню запланованих цілей. Зафіксовані і такі випадки, коли програмами передбачено заходи, на які фінансування не виділялося взагалі. Потрібно визнати, що такі порушення мали місце у всіх ОТГ, обраних для дослідження регіонів.

Найбільш болючою темою для всіх без винятку аналізованих ОТГ (і не тільки по громадах, це характерно і для районів, особливо) є питання оптимізації мережі закладів освіти. Неможливість доукомплектування класів, відсутність належної матеріально-технічної бази, зростання комунальних виплат тощо обумовлюють доцільність оптимізації мережі закладів освіти, що сприятиме ефективному і раціональному використанню бюджетних коштів та дозволить вирішити нагальні питання з підвищення якості надання освітніх послуг новоутворених територіальних громад.

Слід вказати на ще одну негативну рису управління бюджетними коштами в ОТГ центральних областей України - незабезпечення своєчасного і повного освоєння коштів міжбюджетних трансфертів та контролю за їх використанням. В результаті утворюються залишки субвенцій, що звісно не сприяє поліпшенню надання суспільних послуг. Наприклад, станом на 01.01.2019 на залишках Клепачівської ОТГ (Полтавська область) рахувалося 556,6 тис грн коштів невикористаних субвенцій (освітня, медична, на соціально-економічний розвиток та інфраструктурна)[7]. Якщо ще освітню і медичну було використано в наступних бюджетних періодах, то останні дві були повернуті до державного бюджету в обсязі 1,0 тис грн та 321,0 тис грн відповідно.

В підсумку зазначимо, що серед вагомих чинників, які обумовлюють виникнення наведених вище порушень, а відтак і нераціональне управління бюджетними коштами місцевих бюджетів усіх рівнів є: низький внутрішній контроль та рівень бюджетної дисципліни розпорядників і одержувачів бюджетних коштів тощо.

Проведені результати свідчать, що фінансовий потенціал, якими володіють територіальні громади обраних регіонів, в переважній більшості, дозволяє забезпечити належні соціальні гарантії її мешканців. Водночас потрібно наголосити, що впродовж досліджуваного періоду було виявлено низку чинників, які обумовили неможливість використання в повному обсязі наявних та потенційних фінансових ресурсів громад. Необгрунтовані управлінські рішення, а подекуди несумлінне (іноді

фінансово не грамотне) виконання посадових обов'язків працівниками органів місцевого самоврядування, розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, що призвело до нераціонального використання фінансових ресурсів державного та місцевих бюджетів, обумовлює посилення необхідності здійснення безперервного контролю за ефективним використанням бюджетних коштів, комунального майна тощо.

Висновки та пропозиції. З огляду на вище зазначене, а також нові умови функціонування місцевих фінансів, зменшенню фінансових порушень та зловживань на рівні місцевого самоврядування сприятиме реалізація низки таких кроків:

- враховуючи значну кількість суб'єктів, уповноважених провадити контрольні заходи на рівні органів місцевого самоврядування (часто із дублюючими повноваженнями), доречним може бути створення єдиного органу бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування із законним делегуванням йому контрольних функцій та забезпеченням незалежного статусу від державної влади та ОМС. Такий підхід спрямований на результат (забезпечення виконання планових індикаторів та одержання очікуваних ефектів), а не на процес;

- оскільки реформа адміністративно-фінансової децентралізації передбачає збільшення повноважень ОМС в частині формування і використання коштів місцевих бюджетів, то логічно було б посилити та законодавчо закріпити рівень контролю та відповідальності голів ОТГ, бо саме вони є розпорядниками бюджетних коштів, окрім того доцільно уповноважити голову новоствореної громади здійснювати внутрішній контроль за дотриманням бюджетної дисципліни на всіх етапах бюджетного процесу;

- запровадження наскрізного моніторингу прийнятих рішень ОТГ на предмет їх відповідності чинним законам України сприятиме мінімізації ризиків неефективного та нецільового використання коштів місцевих бюджетів;

- повна інвентаризація земель ОТГ та їх нормативна грошова оцінка, незалежно від їх цільового призначення, перегляд існуючих та укладання нових договорів оренди (земельних, водних, комунальних), а також посилення контролю за використанням комунального майна дадуть змогу відшукати додаткові резерви наповнення місцевих бюджетів;

- мінімізації можливостей неефективного використання коштів місцевих бюджетів сприятиме інвентаризація діючих програм з одночасним зменшенням їх кількості, особливо тих, які без конкретних результативних показників та не мають домінуючого впливу на соціально-економічний розвиток територій;

- належне планування потреби в бюджетних коштах, в .ч на реалізацію заходів, передбачених місцевими програмами, сприятиме виконанню основної місії бюджету – задоволенню суспільних потреб територіальної громади;

- формування єдиної інформаційної бази, що фіксує виявлені правопорушення, пов'язані із управлінням коштами місцевих бюджетів, а відтак і законодавче посилення відповідальності за бюджетні правопорушення також здатні покращити бюджетну дисципліну на місцевому рівні.

Джерела та література

1. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10.09.2019. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/470/10.09.2019.pdf> (дата звернення: 15.10.2019)

2. Шевчук О. А. Система державного фінансового контролю: формування та розвиток в Україні : монографія / О. А. Шевчук. Ірпінь : Університет ДФС України. 2016. 378 с.

3. Власюк Н. І. Фінансовий контроль як напрям підвищення ефективності бюджетного процесу на місцевому рівні. Науковий вісник НЛТУ України. 2015. Вип. 25.2. С. 231-236.

4. Vatslavskiy O. I. Question of improvement budget control at the local level. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2016. Vol. 2. N 5. P. 35–40.

5. Жадан О. В. Фінансовий контроль планування бюджетних програм для місцевих бюджетів. *Наукові праці НДФІ*. 2016. Вип. 2. С. 114-122.

6. Юшко С.В. Фінансові шахрайства і зловживання у сфері публічних закупівель та способи протидії їм. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. Вип. 21. 2018. С. 118-125.

7. Державна аудиторська служба України (ДАСУ). URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/index> (дата звернення: 30.09.2019)

8. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 30.09.2019).

References

1. Monitoringh procesu decentralizaciji vlady ta reformuvannja miscevogho samovrjaduvannja stanom na 10.09.2019. [Monitoring of the process of decentralization of power and reform of local self-government as of 10.09.2019.]. Retrieved from: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/470/10.09.2019.pdf> (Accessed 10 September 2019). [in Ukrainian].
2. Shevchuk, O. A. (2016). Systema derzhavnoho finansovoho kontroliu: formuvannia ta rozvytok v Ukraini [System of state financial control: formation and development in Ukraine]. Irpin [in Ukrainian].
3. Vlasyuk, N. I. (2015). Finansovyi kontrol yak napriam pidvyshchennia efektyvnosti biudzhethnoho protsesu na mistsevomu rivni [Financial control as a direction of increasing the efficiency of the budget process at the local level]. Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy — Scientific Bulletin of UNFU, 25.2, 231—236 [in Ukrainian].
4. Vatslavskiyi, O. I. (2016). Question of improvement budget control at the local level. Baltic Journal of Economic Studies, 2, 5, 35—40.
5. Zhadan, O. V. (2016). Finansovyi kontrol planuvannia biudzhethnykh prohram dlia mistsevykh biudzhethiv [Financial control of planning of budget programs for local budgets]. Naukovi pratsi NDFI — RFI scientific papers, 2, 114— 22 [in Ukrainian].
6. Yushko S. V. (2018). Finansovi shakhrajstva i zlovzhyvannja u sferi publichnykh zakupivelj ta sposoby protydiji jim. [Financial frauds and abuses in the sphere of public procurement and measures of counteracting them]. Suchasni problemy ekonomiky i pidpryjemnyctvo. — Modern Problems of Economics and Business, 21, 2018, 118-125 [in Ukrainian].
7. Derzhavna audytorsjka sluzhba Ukrainy (DASU). [The State Audit Service of Ukraine]. Retrieved from: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/index> (Accessed 09 September 2019). [in Ukrainian].
8. Konstytucija Ukrainy. [The constitution of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (Accessed 30 September 2019).

Стаття надійшла до редакції 24.11.2019 р.